

Representantforslag 49 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Laila Dāvøy
og Hans Olav Syversen

Dokument 8:49 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Laila Dāvøy og Hans Olav Syversen om tiltak for økt trygghet i byene

Til Stortinget

Bakgrunn

Vold, bråk og utrygghet preger i økende grad byene våre i helgene og på nattetid. I en landsomfattende undersøkelse fra Helsedirektoratet mener sju av ti nordmenn at utestedene skjenker for mye. Mange mener også at det er for mange fulle folk på byen, og at utestedene driver overskjenking. Visepolitimester i Oslo, Roger Andresen, sier om situasjonen at:

«Vi har et kjempeproblem i Oslo når det gjelder helgefyll og vold. Hver helg, hele året (...) Byen er en orgie av fyll, spy og blod. Er det dette som skal være utelivet i hovedstaden vår?»

Rusfeltets samarbeidsorgan Actis har nylig lagt fram en rapport som viser at det foregår mye overskjenking på Oslos utesteder, men at det i svært liten grad får noen konsekvenser for utesteder som bryter skjenkeregelverket.

Tidligere undersøkelser viser at hver tredje byborger er redd for å gå ute om kvelden. Det er ønskelig at folk skal kunne ferdes trygt i byen og kunne gå hjem alene. Samfunnet kan ikke akseptere at flertallets frihet og livsutfoldelse begrenses av at et mindretall lager bråk og opptrer truende. Det er behov for å iverksette flere tiltak for å gjenopprette byene som trygge møteplasser.

Det er nødvendig å tilrettelegge for et trygt og godt samfunn. Byenes utfordringer må møtes med nye initiativ, og det foreslås derfor følgende tiltak:

Ny kurs i alkoholpolitikken

Økt tilgjengelighet på alkohol og utvidede skjenketider er en sterk årsak til at det er ordensproblemer i byene i dag. De siste årene har det vært en kraftig økning i antallet skjenkebevillinger. Samtlige av landets fylker har hatt en økning i antall skjenkesteder i perioden. Samtidig har alkoholforbruket økt, og er nå rekordhøyt.

Det er godt dokumentert at fyll øker risikoen for ulykker og at de fleste voldsforbrytelsene (vold, drap og voldtekt) utføres i alkoholpåvirket tilstand. Årlig påføres ca. 115 000 mennesker fysisk skade av fulle personer. Kvinner plages oftere enn menn.

Både internasjonale undersøkelser og erfaringene fra norske byer som har innført tidligere stengetid på utestedene, viser at det gir utslag i mindre vold. Politiet er også tydelig på at det er en klar sammenheng mellom skjenketid og voldsepisoder i byene våre. Å redusere maksimal skjenketid fra kl. 03.00 til kl. 02.00 vil ifølge politiet være et godt tiltak for å redusere vold og bråk i byene våre. Politiet rapporterer også at hovedtyngden av kjente voldstilfeller i Oslo skjer i tilknytning til skjenkestedene. Å redusere tetteheten av skjenkesteder i særskilte volds- og urobelastede sentrumsområder vil ifølge politiet være et viktig virkemiddel for å forebygge vold og overgrep.

For å unngå bråk og uro som lett kan oppstå når alle eller de fleste utestedene stenger samtidig, bør det utarbeides kommunale planer som innebærer differensierte stengetider for skjenkestedene. Unntak fra alkohollovens normalskjenketid (kl. 24.00 (brennevin) og kl. 01.00 (vin og øl)) bør praktiseres strengt i områder med stor uro.

Politiet og sosialtjenesten skal uttale seg før kommunestyret avgjør en søknad om skjenkebevilling. Kommunene plikter imidlertid ikke å legge større vekt på deres uttalelser enn uttalelser fra andre instanser. Dette til tross for at for eksempel politiet er

særlig kvalifisert til å vurdere ordens- og sikkerhetsmessige sider ved saken. Det bør ikke kunne gis salgs- og skjenkebevilling når politiet klart fraråder dette.

Alkoholloven gir kommunene betydelig frihet og ansvar for virkemidler for å redusere skadene ved rusmiddelbruk. Undersøkelser av kommunenes forvaltning av alkoholloven viser at utviklingen har gått i retning av en betydelig liberalisering av alkoholpolitikken lokalt, jf. ovenfor. Alkoholloven må gjennomgås for å sikre en mer ensartet og restriktiv praktisering, der de sosialpolitiske og kriminalpolitiske utfordringene tillegges økt vekt.

STAD-prosjektet

NRK Brennpunkt viste tirsdag 23. november 2010 en dokumentarfilm om hvor lett det er å få mer å drikke på utesteder i Norge, når en person allerede har fått nok. Personer som spilte overstadig beruset fikk kjøpe mer alkohol på fire av fem utesteder i Norge, mens de ikke fikk noen servering ved tilsvarende forsøk på svenske utesteder. I Stockholm har man gjennom det såkalte STAD-prosjektet klart å redusere overskjenkingen drastisk, og voldsbruken er redusert med oppsiktsvekkende 30 prosent. Det er også færre mindreårige som blir skjenket alkohol på utestedene, etter at STAD-prosjektet ble innført. Disse erfaringene bør Norge ta lærdom av, og man bør innføre strengere skjenkekontroller av utelivsbransjen, i tråd med den svenske modellen.

Skjenking og salg til mindreårige

Skjenking og salg av alkohol til mindreårige forekommer i stort omfang. Undersøkelser foretatt av Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) viser at hele 25 prosent av ungdom mellom 13 og 18 år får kjøpt alkohol i dagligvarebutikker og på skjenkesteder, samt at overskjenking og servering til mindreårige i betydelig grad forekommer i serveringsbransjen. Dette er uheldig.

Kommunenes kontroll med skjenkestedene fanger i liten grad opp overskjenking og skjenking til mindreårige. Dette er problematisk i et volds- og ordensmessig perspektiv. Det bør åpnes for at kommunene kan la ungdommer under aldersgrensen teste om de får kjøpt alkohol. Slike tester bør skje i regi av den kommunale skjenkekontrollen. Bevis som fremkommer i slik kontroll, bør kunne brukes som bevis i en eventuell etterfølgende sak om fratakelse av skjenkebevilling.

Skjenkeadressen må miste bevilling

Utesteder som driver useriøst og mister sin skjenkebevilling, erstattes i dag ofte raskt av ny virksomhet i samme lokaler. Utleier opplever sjelden konsekvenser av utleie til aktører som driver skjenkestet i

strid med lov og retningslinjer. Det er behov for å ansvarliggjøre utleier i større grad.

Når et skjenkestet mister sin skjenkebevilling, bør dette også gjøres gjeldende for lokalet/den adressen der stedet drives i en periode på 6 måneder, og ikke bare for bevillingshaver.

Rusmiddelfrie fritidstilbud

På slutten av ungdomsskoletiden begynner mange å oppsøke sentrum på fritiden. De blir ofte gående ute fordi de ikke har noe tilbud i sentrum.

Det bør gis støtte til å etablere rusmiddelfrie treffsteder, kulturtilbud og konsertarenaer for ungdom over 16 år i sentrum. I bydelene bør det satses på et variert fritidstilbud og rusmiddelfrie arrangementer for å gi et tilbud til ungdom under 16 år.

Mer synlig og mer konsekvent politi

Politiets egen driftsrapport for perioden 2002 til 2008 konkluderer dessverre med at det har blitt færre tjenestemenn i synlig ordenstjeneste. Det er stikk i strid med Stortingets intensjoner med politireformen om et nærmere og mer synlig politi. Det er en kjensgjerning at patruljerende politi i gatene skaper trygghet og har en forebyggende effekt. Mer politi i sentrum må ikke føre til at vold og annen kriminalitet i boområdene utenfor sentrum blir nedprioritert. Politiets ressurser må økes, slik at politiet igjen kan være mer synlige i bybildet og i større grad kan prioritere problemorientert politiarbeid. Politistillinger bør ikke holdes vakante, men besettes for å skape økt trygghet i befolkningen.

Politiets måleparametere må korrigeres slik at det ikke bare motiveres til økt oppklaringsprosent og lavere saksbehandlingstid, men også oppfordres til forebyggende og trygghetskapende arbeid.

Dersom det er kjent i befolkningen at politiet ikke har noen toleranse for ordensforstyrrelser og mindre alvorlig kriminalitet, og dersom dette følges opp av et tilstedeværende politi, har det en forebyggende effekt. Det bør være nulltoleranse og rask bøtelegging for mindre alvorlige lovbrudd.

Kortere reaksjonstid

Kort tid mellom lovbrudd, straff og eventuell soning er viktig, både for å bevare legitimiteten til rettsstaten og for å sikre straffens individualpreventive funksjon. Dette er særlig viktig overfor unge lovbrøyttere. Domstolenes ressurser må økes for å redusere saksbehandlingstiden.

Frivillig arbeid

Mange frivillige initiativ sørger på ulike vis for økt trygghet i byene. Natteravnene og lavterskeltilbud til rusmiddelmisbrukere og prostituerte er eksempler på viktige kriminalitetsforebyggende og

livskvalitetsbyggende tiltak som bør støttes. Tilsvarende gjelder rehabiliterings- og omsorgstilbud til rusmiddelavhengige. Frivillige organisasjoner som driver kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeid i byene, bør gis økt støtte.

Alle må få muligheten til å begynne på nytt. Mye av kriminaliteten i byene skyldes rusmiddelmisbruk og behov for å skaffe penger til daglig dose. Straff er ikke nok til å få disse menneskene bort fra sine problemer. Det er derfor viktig å satse offensivt og bredt både på kortsiktige hjelpetiltak for rusmiddelmisbrukere og langsiktig rehabilitering og avvenning. I dag står over 4 000 mennesker i kø for rusbehandling, og køene er økende. Samtidig har private og ideelle behandlingstilbud ledig kapasitet, som ikke tas i bruk. Regjeringen må umiddelbart stanse en anbudspraksis som allerede har ødelagt mange flotte ideelle rusbehandlingsinstitusjoner og dyktige fagmiljø som er bygget opp over lang tid. Regjeringen bør også sørge for å kjøpe flere tjenester hos de frivillige og ideelle rusbehandlingsinstitusjonene, som i dag sliter med å overleve.

Åpne og lyse byer

Kriminalitet forebygges også ved at byene våre utformes slik at det er mange åpne og lyse gater og møteplasser, og få mørke smug og lite opplyste gater. Det er viktig at byplanleggere og planmyndigheter tenker på kriminalitetsforebygging når de behandler søknader etter plan- og bygningsloven. Plan- og bygningsloven bør endres slik at kommunene forpliktes til å ta kriminalitetsforebyggende hensyn i sin arealplanlegging.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

I

Stortinget ber regjeringen redusere skjenketiden ved utesteder fra kl. 03.00 til kl. 02.00.

II

Stortinget ber regjeringen gjennom regelendringer legge til rette for at antallet skjenkesteder reduseres i særskilte volds- og urobelastede sentrumsområder.

III

Stortinget ber regjeringen pålegge kommunene å utarbeide planer som innebærer differensierte stengtider for skjenkestedene, samt gjennom forskrift pålegge kommunene å praktisere unntak fra alkoholovens normalskjenketid strengt i områder med stor uro.

IV

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om regelendring som forhindrer at det gis salgs- og skjenkebevilling dersom slik bevilling klart frarådes fra politiet.

V

Stortinget ber regjeringen dra erfaringer fra det svenske STAD-prosjektet, og fremme forslag om innføring av utelivskontroller etter «svensk mal» i alle norske storbyer.

VI

Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i regelverket slik at politiet og skjenkekontrollører kan stenge utesteder med en gang, dersom de avdekker alvorlige lovbrudd som skjenking av mindreårige og overskjenking.

VII

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at ungdommer under aldersgrensen, i regi av den kommunale skjenkekontrollen, kan teste om de får kjøpt alkohol, samt at bevis som fremkommer i slik kontroll, kan brukes som bevis i en eventuell etterfølgende sak om fratakelse av skjenkebevilling.

VIII

Stortinget ber regjeringen gjennomgå alkoholloven for å sikre en mer ensartet og restriktiv praktisering.

IX

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som innebærer at når et skjenkested mister sin skjenkebevilling, gjøres det gjeldende for lokalet/den adressen der stedet drives i en periode på 6 måneder, og ikke bare for bevillingshaver.

X

Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for at det etableres rusmiddelfrie treffsteder, kulturtilbud og konsertarenaer for ungdom over 16 år i byene.

XI

Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for et mer tilstedeværende politi.

XII

Stortinget ber regjeringen justere politiets måleparametrer slik at disse oppfordrer til økt forebyggende og trygghetskapende innsats.

XIII

Stortinget ber regjeringen innføre som en generell strategi i politiet at det skal være nulltoleranse og rask bøtelegging for mindre alvorlige lovbrudd.

XIV

Stortinget ber regjeringen legge til rette for redusert saksbehandlingstid i domstolene.

XV

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i plan- og bygningsloven som forplikter kommunene til å ta kriminalitetsforebyggende hensyn i sin arealplanlegging.

1. desember 2010